Vihreä kasvu
Janne Peljo

9.2.2026

Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausunto kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta
VNS 8/2025 vp

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta kansallisesta ilmasto- ja energiastrategiasta. EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen ilmastopolitiikkaan. Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella ilmastoneutraalisuustavoitteellaan vuodelle 2035 ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK on vahvasti Suomen 2035-hiilineutraaliustavoitteen takana.

EK näkee yritykset ilmastonmuutoksen torjunnan ytimessä, koska ne omien päästöjen vähentämisen lisäksi tarjoavat ratkaisuja muille, myös yli Suomen rajojen. Elinkeinoelämän eri toimialat ovat kattavasti luoneet tiekarttoja, joilla tehdään näkyväksi päästövähennyspotentiaali ja eteen tulevat hidasteet. Vihreä siirtymä tarjoaa Suomelle huomattavan kasvupotentiaalin niin kotimaahan kohdistuvissa investoinneissa kuin viennin kautta. Puhtaaseen energiaan liittyviä investointeja tehdään vuosikymmenten aikajänteellä. Siksi on erityisen tärkeää, että energia- ja ilmastostrategia tarjoaa yrityksille ennakoitavaa ja johdonmukaista näkymää pitkälle tulevaisuuteen.

Vuoden 2035 tavoitteen saavuttamiseen tarvitaan kaikkien toimialojen ja päästösektoreiden panos. Maankäyttösektorin nieluvajeen kattaminen taakanjakosektorilla ei ole kansantalouden kokonaisedun kannalta perusteltua eikä mahdollista. Maankäyttösektorin ennakoitu vaje vuosilta 2021-2025 ylittää moninkertaisesti taakanjakosektorin vuotuiset päästöt. Maankäyttösektorin vajeen siirtäminen taakanjakosektorille aiheuttaisi yhteiskunnalle kohtuuttomia kustannuksia ja elinkeinoelämälle huomattavaa kustannuskilpailukykyhaittaa.

Lausunnon pääkohdat

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen mukaiseen ilmastopolitiikkaan. Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella hiilineutraaliustavoitteella vuodelle 2035.

Elinkeinoelämä painottaa, että samalla kun päästöjä vähennetään, on huolehdittava yritysten mahdollisuudesta investoida ja pärjätä kansainvälisessä kilpailussa: vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti, markkinaehtoisesti ja teknologianeutraalisti.

- EK pitää hyvänä, että strategia muodostaa yhdessä valtioneuvoston teollisuuspoliittisen selonteon kanssa kokonaisvaltaisen toimintaohjelman, jolla edetään hiilineutraaliin ja myöhemmin hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan, siten, että hallitus ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia, heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä tai lisää maatalouden kustannuksia. Tavoitteisiin pyritään mahdollisimman kustannustehokkaalla, vaikuttavalla ja teknistaloudellisesti kestävällä tavalla.
- EK pitää positiivisena, että Energia- ja ilmastostrategiassa linjatuilla uusilla politiikkatoimilla ja kehitysarvion mukaisella kehityksellä saavutetaan ilmastolain kokonaispäästöjen 60 % vähennystavoite vuodelle 2030. Vuodelle 2040 asetettu tavoite 80 %:n päästöjen vähennyksestä vuoden 1990 tasoon nähden on sekin saavutettavissa, mutta siihen liittyy ymmärrettävästi huomattavan paljon epävarmuutta niin EU-sääntelyn, teknologiakehityksen ja yritysten investointihalukkuuden suhteen.
- EK esittää vakavan huolen maankäyttösektorin päästökehityksestä, ja painottaa hallituksen vastuuta asiaan reagoinnissa. EK:n kanta on, että hallituksen täytyy energia- ja ilmastostrategian laadinnan yhteydessä päättää keinoista, joilla varmistetaan taakanjako- ja maankäyttösektorin tavoitteisiin pääseminen. Maankäyttösektorin päästökuilu on kurottava kiinni mahdollisimman hyvin, jotta kansantaloudelle koituvat kustannukset saadaan minimoitua. EK myös huomauttaa, että maankäyttösektorilla on erityisesti syytä etsiä toimenpiteitä, joilla luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamista sekä päästöjen vähentämistä pystytään edistämään samanaikaisesti ja kustannustehokkaasti. EK myös painottaa, että taakanjakosektori ei voi ottaa kannettavakseen maankäyttösektorin vajetta.
- Ilahduttavaa kuitenkin on, että Luonnonvarakeskuksen vaikutusarviossa on löydettävissä maankäyttösektorin toimenpiteille potentiaalisesti merkittäviä ilmastovaikutuksia. EK pitää kuitenkin hyvin ongelmallisena, että näitä Luonnonvarakeskuksen vaikutusarvioita ei ole pystytty yhdenmukaistamaan KEITO-skenaariomallinnuksen tulosten kanssa ja skenaariomallinnuksen tulokset poikkeavat metsien kasvun ja hiilinielujen vahvistamisen toimenpidepaketin osana laaditusta Luonnonvarakeskuksen toimenpidekohtaisesta vaikutusarviosta. Vastaisuudessa on syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että pitkän aikavälin nettopäästökehityksen

kannalta olennaiseen tietopohjaan ei liittyisi näin huomattavia eroja eri arviointimenetelmien välillä.

- Strategiassa esitetyn mukaan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kokonaan kotimaisin toimin edellyttäisi huomattavia nettonieluja vuonna 2035 maankäyttösektorilla sekä suurempia päästövähennyksiä ja teknisiä nieluja päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. EK katsookin, että vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen tarvitaan kaikkien toimialojen ja päästösektoreiden panos. Maankäyttösektorin nieluvajeen kattaminen taakanjakosektorilla ei ole kansantalouden kokonaisedun kannalta perusteltua.
- EK kiittää strategiaa vihreän siirtymän investointien merkityksen ja niiden vauhdittamisen tärkeyden noteeraamisesta. EK kannattaa vihreän siirtymän investointien ja puhtaan siirtymän teollisuuden ekosysteemin rakentumisen vauhdittamista investointiverohyvityksen avulla. Esitetty malli on Suomen julkistalouden tilanne huomioiden hyvä vastaus kansainväliseen investointitukikilpailuun, jolle valitettavasti ei näy loppua. Nykyisen investointiverohyvityksen kokemukset tulee seuraavan investointiverohyvityksen valmistelussa arvioida tarkasti, ja mallia täsmentää kerättyjen kokemusten pohjalta. Jatkovalmistelua tulee edistää joutuisasti, jotta verohyvitys olisi haettavana jo mahdollisimman nopeasti vuonna 2026.
- EK katsoo, että lento- ja meriliikenteen päästökaupan huutokauppatulot tulee käyttää näiden sektoreiden puhtaan siirtymän ja kustannuskilpailukyvyn parantamiseen.
- EK katsoo, että teknisen hiilensidonnan ja teknisten nielujen merkitys tulee pitkällä aikavälillä kasvamaan ilmasto- ja energiapolitiikan keinovalikoimassa merkittäväksi niin kansainvälisesti kuin Suomessakin.
- EK pitää kannatettavana strategian esitystä kehittää hiilidioksidin siirtokapasiteetin edellytyksiä Suomessa. Siirtoinfrastruktuuriin tulee tulevaisuudessa kohdentaa myös taloudellisia panostuksia, jotta infrastruktuurin kehitys ei muodostu pullonkaulaksi alan investoinneille. EK pitääkin tärkeänä strategiassa ilmaistua tavoitetta huolehtia Suomen kilpailuedusta luoda uutta kasvua vetytalouden saralla etenkin biogeenistä hiilidioksidia ja puhdasta sähköä yhdessä hyödyntämällä. Tämä luonnollisesti edellyttää myös sähköjärjestelmän kilpailukykyisen kehityksen mahdollistamisen ja tuotantomuotokohtaisesta rajoittavasta sääntelystä pidättäytymistä.
- Strategiassa on esitetty kattavasti jo käyttöön otettuja, päätettyjä sekä suunnitteilla olevia toimenpiteitä. EK pitää strategiassa esitettyjä toimenpiteitä pääosin hyvinä ja kannatettavina. Erityisesti EK pitää tärkeänä linjausta teollisuus- ja energiapoliittisesti merkittäville energiaan liittyville suurille demonstraatiohankkeille varattavasta erillisestä, yhteensä 200

miljoonan euron myöntövaltuudesta energiatukeen vuosille 2026–2029 (50 milj. EUR/vuosi). EK kuitenkin pitää harmillisena, että vastaavaa myöntövaltuutta ei valtion talousarvioesityksessä ole. EK huomauttaa, että energiatuen nykyinen myöntövaltuus on täysin riittämätön kansantalouden kannalta merkittävän kokoisten hankkeiden vauhdittamiseen, ja pitää myöntövaltuuden kasvattamista tärkeänä.

- EK pitää luvituksen sujuvoittamista ensiarvoisen tärkeänä vihreän siirtymän vauhdittajana, ja arvostaa hallituksen työtä luvituksen sujuvoittamiseksi. Lupa- ja valvontaviraston toiminnan käynnistymisen onnistuminen on varmistettava ja riittävät resurssit turvattava.
- Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa linjattiin vuonna 2020 laadittujen vähähiilitiekarttojen päivityksestä. Vähähiilitiekarttojen päivitykseen osallistuivat työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana samat 14 toimialaa, jotka olivat mukana ensimmäisessä tiekarttaprosessissa. EK on tyytyväinen siihen, että toimialojen laatimat vähähiilitiekartat ovat ansaitusti tärkeässä roolissa strategiaesityksessä sekä teollisuuspoliittisen strategian ja sen perusteella annetun valtioneuvoston selonteon valmistelussa. EK painottaa, että tiekarttojen toteuttaminen ja päästövähennysten saavuttaminen edellyttää mahdollistavaa toiminta- ja sääntely-ympäristöä, TKI-panostuksia, investointeja, osaamisen kehittämistä ja julkisen vallan tukea.

EK:n lausunto

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen

PÄÄSTÖKAUPPASEKTORI:

EK yhtyy strategiassa esitettyyn linjaan, että EU:n päästökauppa on teollisuuden ja energiantuotannon päästöjen kannalta keskeisin ohjauskeino. Päästöjä tulee vähentää kustannustehokkaasti ja markkinaehtoisesti, ja tässä päästökauppa on osoittanut tehokkuutensa. Päästökauppasektorilla päästöjen vähentäminen tapahtuu ensisijaisesti päästökaupan ja markkinoiden ohjausvaikutuksen kautta, ja on perusteltua pidättäytyä kansallisista lisätoimista päästökauppasektorin päästöjen ohjaamisessa. EK pitää strategiassa esitettyjä toimia oikeasuhtaisina ja kannatettavina.

EK pitää tärkeänä, että kun EU:n päästökauppaa uudistetaan vuonna 2026, Suomi vaikuttaa aktiivisesti sen puolesta, että EU:n 2040 nettopäästövähennystavoite jaetaan tarkoituksenmukaisesti taakanjakosektorille, päästökauppaan ja LULUCF-sektorille (nykyinen, mahdollisesti muuttuva jako). Lisäksi Suomen kevään 2026 aikana yhdessä sidosryhmien kanssa luotava näkemyksiä siihen, miten

hoidetaan päästökaupan loppuminen ja sen jälkeiset päästöt. ETS1:n päästökatto laskee nollaan vuonna 2039, jos nykyinen päästöoikeuksien vähenemistahti jatkuu muuttumattomana kaudella 2031-2040. 2040-luvun alkupuolella ETS2:n päästökatto on samoin laskemassa nollaan.

EK huomauttaa, että päästökaupan kehittämisessä tulee myös huomioida meri- ja lentoliikenteen rooli Suomen kilpailukyvylle, huoltovarmuudelle ja saavutettavuudelle. Ulkomaankaupasta noin 96 % kulkee meriteitse, joten huomiota on kiinnitettävä talvimerenkulun varmistamiseen ja kustannuskilpailukykyyn. Kansainväliselle henkilöliikenteelle ja matkailulle lentoliikenteen rooli on puolestaan ratkaisevan tärkeä.

Suomen tulee jatkaa päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensointia päästökauppakaudelle 2026-2030. Se on toteutettu alkukaudella 2021-2025 energiavaltaisen teollisuuden sähköistämistuki-instrumentilla. Esimerkiksi Suomen tärkeimmässä kilpailijamaassa Saksassa tuki on päätetty täysimääräisenä kaudelle 2021-2030.

EK kiittää strategiaa vihreän siirtymän investointien merkityksen ja niiden vauhdittamisen tärkeyden noteeraamisesta. EK kannattaa vihreän siirtymän investointien ja puhtaan siirtymän teollisuuden ekosysteemin rakentumisen vauhdittamista investointiverohyvityksen avulla. Esitetty malli on Suomen julkistalouden tilanne huomioiden hyvä vastaus kansainväliseen investointitukikilpailuun, jolle valitettavasti ei näy loppua. Nykyisen investointiverohyvityksen kokemukset tulee seuraavan investointiverohyvityksen valmistelussa arvioida tarkasti, ja mallia täsmentää kerättyjen kokemusten pohjalta. Jatkovalmistelua tulee edistää joutuisasti, jotta verohyvitys olisi haettavana jo mahdollisimman nopeasti vuonna 2026. EK huomauttaa, että nykyinen investointiverohyvityksen alaraja 50 milj. euroa rajaa yritysjoukkoa, joka tukea pystyy hyödyntämään. Jotta verokannuste saisi liikkeelle investointeja laajasti eri sektoreilla, sen käyttöalaa tulisi edelleen pohtia.

EK pitää oikeina strategian huomioita meri- ja lentoliikenteen tärkeästä roolista Suomen elinkeinoelämän kilpailukyvylle, huoltovarmuudelle ja saavutettavuudelle. EU:n päästövähennystoimet nostavat meri- ja lentoliikenteen kustannuksia, joka haastaa Suomen logistista kilpailukykyä. Siksi Suomessa tarvitaan lisätoimia meri- ja lentoliikenteen puhtaan siirtymän edistämiseen ja kustannusvaikutusten hillintään.

EU:ssa jo päätetyt toimet, kuten lentoliikenteen päästökaupan kiristyminen ja kestävien polttoaineiden toimitusvelvoite nostavat Suomen hallinnoimien ilma-alusten käyttäjien kustannuksia

merkittävästi nykyisestä. EK katsoo, että EU:n lentoliikenteen päästökauppaa ei tule laajentaa ETA-alueen ulkopuolisiin lentoihin. ETA-aluetta laajemmasta päästökaupasta tulee neuvotella kansainvälisellä tasolla (CORSIA), jolloin säilytetään tasapuoliset toiminta- ja kilpailuolosuhteet.

EK kannattaa uusien edistämistoimien valmistelun käynnistämistä pikaisella aikataululla. Valmistelussa tulisi määritellä konkreettiset rahoituksen toteutustavat ja pelisäännöt.

Taloudellisia edellytyksiä uusiin edistämistoimiin seuraa siitä, että valtio tulee saamaan päästökaupasta satojen miljoonien eurojen huutokauppatulot vuosittain. EK katsoo, että lento- ja meriliikenteen päästökaupan huutokauppatulot tulee käyttää näiden sektoreiden puhtaan siirtymän ja kustannuskilpailukyvyn parantamiseen. Lentoliikenteen päästökauppaosuudesta valtiolle tuloutuu arviolta 45 miljoonaa euroa ja meriliikenteestä 100 miljoonaa euroa vuosittain.

Lentoliikenteessä tukitoimet tulisi kohdentaa kestävien lentopolttoaineen tuotannon ja käytön edistämiseen mm. edistämällä kestävien lentopolttoaineiden ekosysteemien syntyä Suomessa, tukemalla kestävien lentopolttoaineiden hankintaa, koska se on merkittävästi fossiilista kerosiinia kalliimpaa ja tukimekanismeja on jo käytössä Euroopassa, ja rakentamalla lentoasemille jakelu- ja latausinfraa. Uusien polttoainetoimittajien pääsyä Suomen markkinoille tulisi helpottaa. Vedyn käyttöä tulisi edistää pidemmällä aikavälillä sitä mukaa, kun kysyntää alkaa muodostua.

Meriliikenteessä tukitoimet tulisi kohdentaa kestävien polttoaineiden tuotantoon ja käyttöön niin, että kestävän polttoaineen hintaero pienenee verrattuna fossiiliseen polttoaineeseen. Lisäksi tulisi arvioida mahdollisuuksia tukea polttoaineen kuljettamista, varastoimista ja jakelemista satamissa.

Yhdyskuntajätteen polton osalta EK katsoo, että Suomen tulisi vaikuttaa sen puolesta että jätteenpolttolaitosten sisällyttäminen päästökauppaan tulisi tehdä kaikissa jäsenmaissa samanaikaisesti, eli uuden päästökauppakauden alussa vuonna 2031, ilman mahdollisuutta maakohtaisille lykkäyksille.

Ns. 95%-laitosten osalta EK katsoo, että niiden tulisi sisältyä päästökauppaan, ja Suomen tulisi vaikuttaa sen puolesta että tässä palattaisiin aikaisempaan, toimivaksi todettuun malliin.

TAAKANJAKOSEKTORI

EK katsoo, että Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa (KAISU) täytyy päättää toimista, joilla EU-velvoitteisiin päästään.

Kustannustehokkuus, markkinaehtoisuus sekä politiikkatoimien ennakoitavuus ja kaikkien sektoreiden osallistuminen ovat tärkeitä periaatteita. Liikenteen ja logistiikan kilpailukyvystä on huolehdittava samalla kun päästöjä vähennetään tavoitteiden mukaisesti. EK myös painottaa, että taakanjakosektori ei voi ottaa kannettavakseen maankäyttösektorin vajetta.

Taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin väliseen kytkentään liittyy paljon epävarmuuksia, jos maankäyttösektori osoittautuu laskennalliseksi päästöksi eikä LULUCF-yksiköitä voida siirtää tai ostaa toiselta jäsenvaltiolta kattamaan syntynyttä alijäämää. Molemmille sektoreille tarvitaan tehokkaita keinoja ja kannustimia, jotta nyt asetetut tavoitteet saavutetaan tahoillaan sekä taakanjako- että maankäyttösektorilla.

EK pitää tärkeänä, että keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitetaso on linjassa ajantasaisen kansallisen ja EU-tason ilmastotavoitteiden kanssa. Ilmastopolitiikan oikeudenmukaisen ja kustannustehokkaan toteutuksen näkökulmasta politiikkatoimien ennustettavuus ja pitkäjänteisyys ovat erityisen tärkeitä, ja KAISU tuo hyvin näkymää politiikkatoimien toteutukseen kohti vuotta 2035.

KAISU:n toimenpideohjelmaan EK esittää lisättäväksi päästöttömien tiekuljetusten mahdollistamista. Tiekuljetusten päästöjen vähentäminen edellyttää puhtaiden polttoaineiden ilmastohyötyjen todellisten vaikutusten laskemista sekä kuljetusten että Suomen hyödyksi. Tällä hetkellä uusiutuvan energian jakeluvelvoite on toteutettu siten, että esimerkiksi 100 % uusiutuvan dieselin käyttö kuljetuksissa ei todellisuudessa vähennä kasvihuonepäästöjä Suomen tasolla. Aitoa ilmastohyötyä ei synny, kun polttoainejakelijat voivat toisaalla pienentää uusiutuvan dieselin osuutta. Tämä ei kannusta kuljetusyrityksiä eikä asiakkaita päästöttömien polttoaineiden käyttöön. Jakeluvelvoitetta tulee uudistaa siten, että ainakin 100 % uusiutuvan dieselin käyttö tuottaa todellista ilmastohyötyä. Toteutustapaa tulisi valmistella yhteistyössä kuljetusalan kanssa huomioiden jakeluvelvoitteen perustason ylitys sekä vero- ja hintavaikutukset.

EK pitää KAISU:ssa esitetyn toimenpideohjelman päästövähennysmäärää maltillisena, ja esittää huolensa siitä että nyt suunnitellut toimenpiteet eivät jätä lainkaan puskuria ennakoidun kehityksen ja EU-velvoitteen mukaisen tavoitetason välillä. Jotta EU-velvoitteisiin päästäisiin, tulisi kaikkien suunniteltujen toimenpiteiden toteutua täysimääräisesti, eikä varaa negatiivisiin yllätyksiin ole käytännössä lainkaan. Mikäli taakanjakosektorin päästökehitys lähivuosina jää jälkeen skenaarioissa arvioidusta, on mahdollisuuksia tarvittavien korjausliikkeiden tekemiseen tulevina vuosina rajallisesti tai niiden täytyisi olla nopeavaikutteisia. EK katsoo, että tämä ei ole omiaan tukemaan ennakoitavaa ja pitkäjänteistä kehitystä, ja

kannustaa etsimään vielä lisää päästövähennyksiä tuottavia toimenpiteitä, jotka perustuvat kannusteisiin ja tukiin.

MAANKÄYTTÖSEKTORI

EK esittää vakavan huolen maankäyttösektorin päästökehityksestä, ja painottaa hallituksen vastuuta asiaan reagoinnissa. Maankäyttösektorin vajetta ei voi siirtää taakanjakosektorille.

EK:n kanta on, että hallituksen täytyy energia- ja ilmastostrategian laadinnan yhteydessä päättää keinoista, joilla varmistetaan taakanjako- ja maankäyttösektorin tavoitteisiin pääseminen. Maankäyttösektorin päästökuilu on kurottava kiinni mahdollisimman hyvin, jotta kansantaloudelle koituvat kustannukset saadaan minimoitua. EK myös huomauttaa, että maankäyttösektorilla on erityisesti syytä etsiä toimenpiteitä, joilla luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamista sekä päästöjen vähentämistä pystytään edistämään samanaikaisesti ja kustannustehokkaasti.

Luonnonvarakeskuksen päivitetyn arvion mukaan Suomelle olisi syntymässä ensimmäisellä EU LULUCF -velvoitekaudella 110–115 Mt CO2-ekvivalenttitonnin alijäämä. Mikäli metsämaan jousto (22 Mt CO2-ekv) ja Suomen erillisjousto (5 Mt CO2-ekv.) olisivat käytössä, olisi alijäämän lopullinen määrä kevään 2025 tiedon valossa noin 84 Mt CO2-ekvivalenttitonnia. Alijäämän suuruus voidaan vahvistaa vasta vuonna 2027, kun viimeistä velvoitevuotta 2025 koskevat kasvihuonekaasuinventaariotiedot ovat käytettävissä. Mikäli maankäyttösektori on laskennallinen päästö kaudella 2021–2025, voi jäsenmaa siirtää tai ostaa LULUCF-yksiköitä toiselta jäsenvaltiolta, joka on ylittänyt oman velvoitteensa ja haluaa myydä ylijäämäyksiköitä. Mikäli velvoitetta ei saavuteta yksiköiden ostojen jälkeenkään, siirtyy alijäämä katettavaksi taakanjakosektorilla. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, onko jollekin jäsenmaalle tulossa myytäviä ylijäämäyksiköitä tai mikä näiden yksiköiden markkinahinta olisi.

EK pitää tästä aiheutuvaa kustannusriskiä huomattavana, ja huomauttaa että energia- ja ilmastostrategiaan sisältyvät maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman, metsien kasvupaketin ja päästövelan lyhentämisohjelman toimet eivät ole riittäviä maankäyttösektorin tavoitteiden mukaisen päästökehityksen varmistamiseksi.

EK pitää myös tärkeänä kasvihuonekaasupäästöjen, hiilinielujen ja hiilivarastojen laskennan kehittämistä, niin kansallisesti kuin EU-tasolla. EK pitää hyödyllisenä tähän työhön esitettyjä lisäpanostuksia.

TEKNISET NIELUT

EK katsoo, että teknisen hiilensidonnan ja teknisten nielujen merkitys tulee pitkällä aikavälillä kasvamaan ilmasto- ja energiapolitiikan

keinovalikoimassa merkittäväksi niin kansainvälisesti kuin Suomessakin. Vaikka Suomella ei ole hiilidioksidin varastointiin soveltuvia geologisia muodostelmia, on Suomessa huomattavat biogeenisen hiilidioksidin virrat, ja näiden valjastaminen fossiilisten polttoaineiden korvaamiseen vähäpäästöisillä hiilivety-yhdisteillä luo Suomelle huomattavia taloudellisia mahdollisuuksia, ja alan kehitykseen tulee panostaa etupainotteisesti jotta alan arvoketjuja saadaan juurtumaan Suomeen.

Teknisten nielujen keskeisenä haasteena on EU-sääntelyn ja taloudellisten kannusteiden puute sekä toiminnan toistaiseksi haastava teknistaloudellinen kannattavuus. EK pitää tärkeänä, että Suomi edistää EU-säätelyn kehittämistä korostaen biogeenisen hiilidioksidin talteenoton ja pysyvän varastoinnin roolia negatiivisten päästöjen mahdollistajana. Biogeenisen hiilidioksidin talteenoton kytkeminen päästökauppaan olisi tehokas tapa muodostaa taloudellinen kannustin bio-CO2:n talteenotolle.

EK pitää kannatettavina strategialuonnoksen linjauksia EU-tason rahoitusinstrumenttien kehittämisestä tukemaan teknisten nielujen hyödyntämistä myös Suomessa, kansallisen tietopohjan vahvistamisesta ja oikeudellisten puitteiden luomisesta hiilidioksidin kuljettamiselle Norjaan ja Tanskaan geologista varastointia varten.

EK kiittää hallitusta tärkeästä teknisille nieluille osoitetusta 90 miljoonan euron määrärahasta, jolla ensimmäisiä hiilidioksidin talteenottohankkeita voidaan vauhdittaa, joskin on hyvin valitettavaa että sitä leikattiin 50 miljoonalla eurolla alun perin suunnitellusta. Panostuksen vaikuttavuutta tulee arvioida kun se on saatu käyttöön, ja kehittää sen pohjalta tuki- ja ohjauskeinoja teknisten nielujen ja hiilidioksidin hyötykäytön vauhdittamiseksi.

EK pitää kannatettavana strategian esitystä kehittää hiilidioksidin siirtokapasiteetin edellytyksiä Suomessa. Siirtoinfrastruktuuriin tulee tulevaisuudessa kohdentaa myös taloudellisia panostuksia, jotta infrastruktuurin kehitys ei muodostu pullonkaulaksi alan investoinneille. EK pitääkin tärkeänä strategiassa ilmaistua tavoitetta huolehtia Suomen kilpailuedusta luoda uutta kasvua vetytalouden saralla etenkin biogeenistä hiilidioksidia ja puhdasta sähköä yhdessä hyödyntämällä. Tämä luonnollisesti edellyttää myös sähköjärjestelmän kilpailukykyisen kehityksen mahdollistamisen ja tuotantomuotokohtaisesta rajoittavasta sääntelystä pidättäytymistä.

Uusiutuvan energian edistäminen

Strategiassa on esitetty kattavasti jo käyttöön otettuja, päätettyjä sekä suunnitteilla olevia toimenpiteitä. EK pitää strategiassa esitettyjä toimenpiteitä pääosin hyvinä ja kannatettavina.

Erityisesti EK pitää tärkeänä linjausta teollisuus- ja energiapoliittisesti merkittäville energiaan liittyville suurille demonstraatiohankkeille varattavasta erillisestä, yhteensä 200 miljoonan euron myöntövaltuudesta energiatukeen vuosille 2026–2029 (50 milj. EUR/vuosi). EK huomauttaa, että energiatuen nykyinen myöntövaltuus on täysin riittämätön kansantalouden kannalta merkittävän kokoisten hankkeiden vauhdittamiseen, ja pitää myöntövaltuuden kasvattamista tärkeänä.

EK huomauttaa, että strategiassa olisi tarpeellista asettaa selkeä 4 TWh tuotantotavoite biokaasulle, vastaavaan tapaan kuin vedyn osalta on esitetty. On myös hyvä, että ravinteiden kierrätyksen tehostaminen on tunnistettu strategiassa ja että ravinnekiertotukea jatketaan myös tulevaisuudessa.

RED III-direktiivin mukaisten muutosten toimeenpanoa liikennesähkön lisäämiseksi ja RFNBO-polttoaineiden erillistä tavoitetta jakeluvelvoitteessa EK pitää hyvänä, ja korostaa että erillinen RFNBO-tavoite jakeluvelvoitteen alla on tärkeä luomaan kysyntää vetytalouden kotimaisille investoinneille.

EK pitää luvituksen sujuvoittamista ensiarvoisen tärkeänä vihreän siirtymän vauhdittajana, ja arvostaa hallituksen työtä luvituksen sujuvoittamiseksi. Lupa- ja valvontaviraston toiminnan käynnistymisen onnistuminen on varmistettava ja riittävät resurssit turvattava.

EK korostaa, että puhtaan ja kustannustehokkaan sähköjärjestelmän luoma kilpailuetu Suomen kansantaloudelle on huomattava, ja sen varmistaminen myös tulevaisuudessa on keskeisen tärkeää. Tämä edellyttää, että tuulivoiman kehitykselle ei aseteta esteitä.

Strategiassa kuvattuja tavoitteita merituulivoimakapasiteetin rakentumiselle vuosiin 2040 ja 2050 mennessä EK pitää kannatettavina, sillä pitkäjänteiset tavoitteet luovat ennustettavuutta markkinoille. Vastaavasti tulee huolehtia, että merituulivoima-alueiden kilpailutus Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä etenevät viivytyksettä. EK pitää hyvänä, että merituulivoiman toimintaedellytyksiä parannetaan merituulivoiman edistämisen toimenpidesuunnitelman mukaisesti, erityisesti alentamalla merituulivoimaloiden kiinteistöveroa aluevesillä sekä varmistamalla hankkeiden rahoituksen edellytykset talousvyöhykkeellä.

Itä-Suomen tuulivoimarakentamisen mahdollistaminen olisi tärkeää niin sähköjärjestelmän kustannustehokkuuden kuin aluetalouden kehityksen kannalta. EK kannustaa työ- ja elinkeinoministeriötä yhteistyössä puolustusministeriön kanssa etsimään toimintamalleja tuulivoimarakentamisen mahdollistamiseksi Itä-Suomessa. EK ei yhdy strategiassa esitettyyn näkemykseen, että kompensaatioalueiden

hyödyntäminen ei vaikuttaisi todennäköiseltä, ja kannustaa etsimään kompensaatioalueita pilotoitavaksi yhdessä tuulivoima-alan toimijoiden kanssa sekä vaikuttamaan sen puolesta, että EU-rahoitusta voitaisiin hyödyntää kompensaatioalueiden toteuttamisessa.

EK kannattaa raskaan liikenteen lataus- ja tankkausasemien tukemisen jatkamista, mikä edesauttaa raskaan liikenteen siirtymistä vaihtoehtoisiin käyttövoimiin. Määrärahoja tulee kuitenkin kasvattaa suuremmaksi. Lisäksi latausinfratukea tulisi laajentaa julkisista latauspisteistä myös raskaan liikenteen rajoitetussa käytössä olevaan latausinfraan kuten logistiikkakeskuksiin, satamiin ja teollisuusalueisiin. Henkilöautopuolella infratukea tarvitaan erityisesti suuritehoisten latausasemien rakentamiseen.

On tärkeää, että biometaani tunnistetaan osana raskaan liikenteen lataus- ja tankkausasemien infrastruktuurin kehittämistä. Kattava tankkausinfra on keskeistä raskaan liikenteen vaihtoehtoisiin käyttövoimiin siirtymisen kannalta.

Vety ja sähköpolttoaineet

Suomen vahva kilpailukyky puhtaan sähkön tuotannossa, suuret biopohjaisen hiilidioksidin virrat sekä puhtaan veden saatavuus ja hukkalämpöjen hyödyntämismahdollisuus tekevät Suomesta otollisen investointiympäristön vedyn tuotannon ja jatkojalostuksen hankkeille. EK:n dataikkunassa on vireillä yli 60 vetytalouden arvoketjuihin liittyvää investointihanketta, yhteensä 24,6 miljardin euron edestä. Vetytalous luo Suomelle huomattavia taloudellisia mahdollisuuksia, ja EK pitää tärkeänä että Suomi pääsee vetytaloudessa vauhtiin Euroopan kärkijoukoissa.

Näin ollen EK pitää erittäin kannatettavana hallituksen Suomelle asettamaa tavoitetta tuottaa 10 % EU:n uusiutuvasta ja vähähiilisestä vedystä ja varmistaa, että Suomessa on 2035 mennessä valtakunnallisesti laajasti kattava vetymarkkina ja sitä palveleva kansallinen vetyinfrastruktuuri. Tätä vasten on tärkeää varmistaa Gasgridin kyky kehittää vedynsiirtoverkkoa vetytalouden investointien vauhdittamiseksi sekä huolehtia siirtoverkon rakentumisesta kansallisesti, mutta myös Suomesta muihin maihin markkinoiden kehittämisen edistämiseksi.

EK yhtyy strategiassa esitettyyn tavoitteeseen vahvistaa Suomen asemaa houkuttelevana sijoituspaikkana vetyä pidemmälle jalostaville hankkeille ja pitää tärkeänä, että Suomi vaikuttaa aktiivisesti EU-lainsäädäntöön vedyn ja sähköpolttoaineiden osalta. Etenkin ydinvoimasähkön soveltuvuus vähäpäästöisen vedyn tuotantoon ja jalostukseen on Suomelle kansallisesti tärkeä kysymys. Vetytalouteen merkittävästi vaikuttavaa alemman tason sääntelyä valmistellaan

edelleen (mm. kaasupaketin puitteissa) ja ETS:n uudistaminen ja RefuelEU Aviation -asetuksen uudelleentarkastelu on tulossa. Lainsäädäntökokonaisuudet sisältävät tarpeita mm. sääntelyn yhteensovittamisesta ja joustavuudesta mm. raportoinnin osalta ja virtuaalisen myynnin mahdollistamiseksi (book&claim). Lainsäädännön uudelleentarkastelun tulee tukea uusiutuvan polttoaineen käytön ja raportoinnista saatavan hyödyn maksimoimista siitä aiheutuvien kustannusten minimoimiseksi ja markkinapohjaisen ja dynaamisen uusiutuvan polttoainemarkkinan kehittymistä. EK pitää tärkeänä, että valtioneuvoston laajuisesti pyritään yksituumaisesti ja aktiivisesti vaikuttamaan lainsäädännön kehittämiseen käyttäjäystävälliseksi ja synteettisten polttoaineiden markkinoiden kehitystä tukevaksi unohtamatta hallinnollisen taakan purkamista.

Suomen houkuttelevuutta vetytalouden arvoketjujen sijoituspaikkana tulee vahvistaa kiinnittämällä huomiota vedyn ja sen jatkojalosteiden koko arvoketjun muodostumiseen: hiilidioksidin talteenotto ja käyttö (CCUS), uusiutuvan energian tuotanto- ja siirtokapasiteetti, raaka-aineiden sekä valmiiden ja puolivalmiiden tuotteiden varastointi ja logistiikka sekä muiden kriittisten tuotantoteknologioiden kehitys. Arvoketjujen syntyminen edellyttää vahvaa yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyötä. Julkisen sektorin yhteistyötä tarvitaan erityisesti vapaaehtoisen kysyntämarkkinan luomisen tukemiseen ja tuotannon investointiriskien hallinnointiin.
Vetypohjainen sähkölentopolttoaine (eSAF) on esimerkki korkean jalostusasteen tuotteesta, jolla on merkittävä kansainvälinen vientipotentiaali. Vientipotentiaali moninkertaistuu, jos uusiutuvien lentopolttoaineiden markkinoille saadaan ”book&claim”-mekanismi, jota Suomen tulisi EU-tasolla edistää. eSAF:in kysynnälle on jo säädetty sitovia ja sanktioituja toimitusvelvoitteita EU-tasolla vuodesta 2030.Vetypohjaisten sähkölentopolttoaineita tuottavien arvoketjujen syntyminen tukisi hallituksen tavoitteisiin pääsyä ja tuotannon skaalautumista. Samalla Suomi pystyisi parantamaan energiaomavaraisuuttaan ja huoltovarmuuttaan.

EK pitää hyvänä, että Suomi on asettanut tieliikenteen jakeluvelvoitteeseen 4 %:n RFNBO-polttoaineita koskevan vähimmäisvelvoitteen vuodelle 2030. Samanaikaisesti olisi tärkeää huolehtia riittävien kansallisten kannusteiden luomisesta myös eSAF:in arvoketjujen syntymiselle Suomeen. EK peräänkuuluttaakin konkreettisia ja kunnianhimoisia toimia vetytalouden innovaatioiden ja investointien tukemisesta eSAF:in kehittämiseksi ja valmistamiseksi Suomessa.

EK pitää myös tärkeänä strategian tavoitetta varmistaa 42 %:n RFNBO-laatuisen vedyn osuus teollisuuden vetykäytössä vuonna 2030 RED III:n mukaisesti. Tämän saavuttamiseksi olisi tärkeää viivytyksettä valmistella Suomelle kokonaistaloudellisesti edullisin

velvoitejärjestelmän sekä tuotannon ja loppukäytön tukimekanismien yhdistelmä, jolla toisaalta varmistetaan tavoitteen täyttyminen, mutta huomioidaan myös mahdolliset haitalliset kilpailuvaikutukset ja kasvua ja investointeja vauhdittavat kannustimet.

Energiatehokkuuden edistäminen

EK pitää vapaaehtoista energiatehokkuussopimustoimintaa menestyksekkäänä tapana vauhdittaa energiatehokkuustoimia yrityksissä ja muilla aloilla. EK yhtyy strategiassa esitettyyn, että energiatehokkuussopimustoiminnan uudelle kaudelle 2026-2035 tulee varmistaa riittävät resurssit.

Energiatuen hyödyntäminen energiatehokkuuden ja energiansäästön edistämiseen on kannatettavaa, joskin EK kantaa huolta energiatukiin varattujen resurssien riittävyydestä investointihankkeiden tukemiseen vaikuttavassa laajuudessa.

Energiaturvallisuus

Sähkön toimitus- ja huoltovarmuus:
EK pitää strategiassa esitettyjä toimenpiteitä pääosin hyvinä, ja katsoo erityisesti tärkeäksi varmistaa Suomen sähköjärjestelmän hyvä toimintavarmuus ja kustannustehokkuus kaikissa olosuhteissa vaihtelevan sähköntuotannon ja teollisuuden sähkönkäytön lisääntyessä sekä lämmityksen ja liikenteen sähköistyessä. Sähköjärjestelmän perustana ovat vahva oma ja puhdas sähköntuotanto, luotettava ja vahva sähkön kantaverkko, toimitusvarmat jakeluverkot, hyvät ja monipuoliset rajasiirtoyhteydet EU/ETA-naapurijäsenvaltioihin sekä toimivat EU:n sähkösisämarkkinat.

EK yhtyy strategiassa esitettyyn näkemykseen, että on tärkeää edistää sähkömarkkinoiden joustoa, jolla tasataan vaihtelevan tuotannon ja kulutuksen lyhytaikaisia ja kausivaihteluja, ensisijaisesti markkinoiden kautta. EK näkee tarpeelliseksi selvittää fossiilittoman jouston tukimekanismia syvemmin, jotta se ei häiritsisi nykyistä sähkömarkkinamekanismia. Lisäksi olisi hyvä selvittää tarvetta varsinaisille kapasiteettimekanismeille siten, että ne eivät heikennä kannustimia kulutusjouston ja sähkövarastojen hyödyntämiselle.

Ydinenergian käyttö

EK katsoo, että ydinenergialla on nyt ja tulevaisuudessa keskeinen rooli Suomen energiajärjestelmässä. EK pitää hyvänä, että hallitus jatkaa ydinenergian lisärakentamisen edistämisvaihtoehtojen selvittämistä ja valmistelua.

Erityisesti EK pitää tärkeänä ydinenergialainsäädännön laajaa uudistusta, jonka yhteydessä huomioidaan myös pienet modulaariset reaktorit, ja uudistuksen nopeaa edistämistä. EK pitää myös erittäin tärkeänä, että hallitus jatkaa vaikuttamistyötä EU:ssa teknologianeutraalisuuden ja ydinvoiman tasapuolisen kohtelun edistämiseksi EU-lainsäädännössä. Ydinenergia-alan tutkimus- ja kehittämistoiminnan sekä uusien teknologioiden pilotoinnin edistäminen on niin ikään kannatettavaa.

Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky

EK kiittää hallitusta sitoutumisesta kasvattaa julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta merkittävästi tavoitteena saavuttaa t&k-menojen neljän prosentin BKT-osuus vuoteen 2030 mennessä. Tässä puhtaan energiateknologian TKI-rahoituksen jatkaminen ja panostaminen korkean teknologiatason ratkaisujen kaupalliseen innovaatiovaiheeseen ja markkinoillepääsyyn on tärkeää, kuten myös energia- ja ympäristöteknologian systeemitason tutkimus-, kehitys-, innovaatio- ja liiketoimintaosaamisen vahvistaminen. EK katsoo, että riittävä osuus puhtaiden ratkaisujen TKI-rahoituksesta on varattava laaja-alaiseen ja teknologianeutraaliin käyttöön.

EK myös huomauttaa, että puhtaisiin ratkaisuihin tulee lukea myös digitalisaatio, jonka avulla voidaan saavuttaa huomattavia päästövähennyksiä ja tuottavuushyötyjä.

Digitaalisten ja muiden puhtaiden ratkaisujen kehittämistä, käyttöönottoa ja vientiä tulee edistää esimerkiksi soveltuvilla kannusteilla ja informaatio-ohjauksella, sekä innovaatioiden yleisemmällä edistämisellä. TKI-rahoitusta ilmastonmuutoksen torjuntaan on lisättävä pitkäjänteisesti esimerkiksi kiertotaloutta ja digitalisaatiota vauhdittaen. Suomen on aktiivisesti panostettava puhtaan teknologian ratkaisujen vientiin ja kansainvälistymiseen. Suomen tulee panostaa yritysten, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten väliseen tki-yhteistyöhön niin Suomessa kuin myös kansainvälisesti.

STANDARDOINTI

Standardointi on puhtaan siirtymän perusinfrastruktuuri: se määrittää teknologioiden, infrastruktuurin ja palvelujen lähtötason, mittarit ja yhteentoimivuuden. Standardien avulla kaupallistaminen, viennin skaalaus ja säädösten toimeenpano nopeutuvat, mikä vauhdittaa energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden saavuttamista.

Standardit syntyvät yhdessä eikä standardointi ei ole vain suuryritysten pelikenttä. Osallistuminen ratkaisee sisällön. Jos emme osallistu standardien laadintaan, muiden määrittelemät vaatimukset ohjaavat

markkinaa. Yritysten ja tutkimuslaitosten lisäksi tarvitaan lainsäätäjien ja viranomaisten aktiivinen rooli.

Kohdennetut kannustimet. Ehdotamme (i) standardointiin vaikuttamisen sisällyttämistä TKI-rahoituskriteereihin ja (ii) verokannusteen selvittämistä standardointityöhön käytetyn työajan palkkakustannusten osittaiselle vähennykselle TKI-työssä—erityisesti pk-osallistumisen vahvistamiseksi.

Verotus

Energiaverotus vaikuttaa taloudellisesti ja päästöohjauksen näkökulmasta voimakkaasti yrityksiin, joten sen on oltava ennakoitavaa ja pitkäjänteistä. Energiaverotuksen tasolla ja muutoksilla on myös kansainvälistä kilpailutilannetta heikentävä tai parantava vaikutuksensa. Energiaverotus on Suomessa Euroopan korkeimpien joukossa. Lisäksi Suomessa lämmityspolttoaineiden hiilidioksidiverotus on päällekkäistä päästökaupan ETS1 kanssa. Päällekkäisyys kasvaa vuoden 2027 alusta alkavassa ETS2:ssa, ja myös liikennepolttoaineiden hiilidioksidiverotuksen kanssa.

Elinkeinoelämä ei kannata ehdotettuja sähköveron korotuksia datakeskuksille ja kaivoksille, Myöskään teollisuuden sähköveroluokan verotasoa ei tule nostaa.

EK pitää kannatettavana, että strategiassa ei ehdoteta liikenteelle uusia maksuja tai veroja. Liikenteen ja logistiikan kustannukset tulevat jo päätettyjen toimien seurauksena (esimerkiksi fossiilisen polttoaineen jakelun päästökauppa) nousemaan tulevina vuosina. Taakanjakosektorin liikenteen päästötavoitteeseen pääsemisessä tulee käyttää kannusteita ja tukia. Fossiilisen polttoaineen jakelun päästökaupasta valtio saa huutokauppatuloja arviolta 300 miljoonaa euroa vuodessa, joka tulee käyttää liikenne- ja logistiikkasektorin hyödyksi.

Liikenteen verotuksen ja rahoituksen kokonaisuudistusta valmistellaan parhaillaan VM:n ja LVM:n työtyöryhmässä. Kokonaisuudistuksen tavoitteena on tukea Suomen kilpailukykyä ja huolehtia kansalaisten ostovoimasta. Uudistuksella varmistetaan julkisen talouden kestävyys sekä kansallisten ja EU:n päästövähennystavoitteiden saavuttaminen kustannustehokkaasti. Mahdollisia muutoksia liikenteen verotukseen tulee arvioida tämän työn yhteydessä.

EK myös esittää, että palveluyritysten sähköveroa tulisi laskea asteittain kohti EU:n minimitasoa, aloittaen 100 miljoonan euron askeleella. Tämä olisi tehokas keino nopeuttaa sähköistymistä ja päästöjen vähentämistä palvelusektoreilla.

EK kannattaa vihreän siirtymän investointien ja puhtaan siirtymän teollisuuden ekosysteemin rakentumisen vauhdittamista investointiverohyvityksen avulla. Esitetty malli on Suomen julkistalouden tilanne huomioiden hyvä vastaus kansainväliseen investointitukikilpailuun, jolle valitettavasti ei näy loppua. Nykyisen investointiverohyvityksen kokemukset tulee seuraavan investointiverohyvityksen valmistelussa arvioida tarkasti, ja mallia täsmentää kerättyjen kokemusten pohjalta. Jatkovalmistelua tulee edistää joutuisasti, jotta verohyvitys olisi haettavana jo mahdollisimman nopeasti vuonna 2026. EK huomauttaa, että nykyinen investointiverohyvityksen alaraja 50 milj. euroa rajaa yritysjoukkoa, joka tukea pystyy hyödyntämään. Jotta verokannuste saisi liikkeelle investointeja laajasti eri sektoreilla, sen käyttöalaa tulisi edelleen pohtia.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen vahvistaminen

Huomioiden, kuinka väistämättä ilmastonmuutos muokkaa myös Suomen toimintaympäristöä tulevaisuudessa, ilmastonmuutoksen sopeutumista käsittelevän tarkastelun syvyyttä ja keskeisten riskien tunnistamista ja vaikutusten arviointia on syytä kehittää. Esitetyt toimenpiteet ovat lähtökohtaisesti kannatettavia, ja elinkeinoelämä on valmis työhön ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumisen kehittämiseksi osana laajempaa huoltovarmuustyötä. Yksittäisen toiminnanharjoittajan vaikuttamismahdollisuudet ilmastonmuutoksen sopeutumiseen ovat rajalliset, joten ehdotus toimialojen koordinaatiosta on kannatettavaa.

EU-vaikuttaminen

EK pitää tärkeänä, että yhtenä hallituksen EU-vaikuttamisen päätavoitteena on puhtaan siirtymän edistäminen ja että EU:n 2040 ilmastotavoitteen asettamisessa tulee huomioida markkinaehtoisuus, kustannustehokkuus ja teknologianeutraalisuus kaikilla tasoilla ja foorumeilla. Suomen on syytä olla aktiivinen energia- ja ilmastoasioiden EU-vaikuttamisessa, sillä tuleva EU-sääntely vaikuttaa merkitsevästi Suomen kilpailukykyyn ja vihreän siirtymän etenemiseen niin Euroopassa kuin Suomessakin.

EU-vaikuttamisessa tulee huomioida Suomen erityispiirteinä kylmä ilmasto, syrjäinen logistinen sijainti ja pitkät etäisyydet. Lentoliikenteellä ja meriliikenteellä ja niiden kustannuskilpailukyvyllä on elintärkeä merkitys Suomen koko elinkeinoelämälle sekä kansainväliselle saavutettavuudelle.

EU-komission ehdottama 90 prosentin päästövähennystavoitetta vuodelle 2040 istuu EK:n määrittelemään tavoitehaarukkaan. Ehdotettu

2040-tavoite sisältäisi jäsenmaille tarjottuja joustoja. Maat voisivat esimerkiksi huomioida päästövähennyksissään myös EU:n ulkopuolella toteutettuja ilmastotoimia. Näiden kansainvälisten päästövähennysyksiköiden käyttöönotto on komission aiempaan ilmastopolitiikkaan verrattuna selkeä muutos, jossa on kuultu sekä jäsenmaiden että elinkeinoelämän toiveita kustannustehokkaampien päästövähennysten sallimisesta.
EK esittää myös seuraavia tavoitteita Suomen EU-vaikuttamiseen:

- EU:lle vain yksi sitova ilmastotavoite vuoteen 2040: kasvihuonekaasupäästöjen nettovähennys, joka kattaa sekä päästövähennykset että päästönielut. Vähennysprosentti on syytä asettaa vähintäänkin lineaariselle janalle vuodesta 2030 vuoteen 2050, mikä toteutuu komission tuoreessa esityksessä.
- Yhteiskunnan sähköistäminen on välttämätöntä fossiilienergiasta eroon pääsemiseksi. Siksi ydinvoimaa on kohdeltava uusiutuvan energian rinnalla yhtenä vähäpäästöisenä energiamuotona.
- EU-sääntelyn on mahdollistettava kaikkien uusien ilmastoteknologioiden käyttöönotto. Suomen kannalta tällaisia keinoja ovat esimerkiksi tekniset nielut eli hiilidioksidin talteenotto, varastointi ja uudelleenkäyttö.
- Vihreä siirtymä moninkertaistaa puhtaan sähkön käytön. Siksi EU:n energiankulutuksen vähennystavoite tulee kohdistaa vain fossiiliseen energiaan tai tavoite tulee muuntaa energiatehokkuutta edistämään.
- Suomen vapaaehtoisista energiatehokkuussopimuksista on saatu erinomaisia tuloksia jo yli 20 vuoden ajan ja EU:n on sallittava niiden jatko vuoden 2030 jälkeenkin.

Nykytilanne ja arviot politiikkatoimien vaikutuksista

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa tavoitteena on nostaa Suomi puhtaan energian edelläkävijäksi Euroopassa. Keskeisenä osana on teollisuuden energiasiirtymän ja investointien edistäminen. Hallitus on sitoutunut hallitusohjelmassaan myös ilmastolain ja EU:n päästövähennystavoitteisiin. Tämä on ollut selkeä lähtökohta työ- ja elinkeinoministeriön johdolla valtioneuvoston puitteissa laaditulle energia- ja ilmastostrategialle.

EK pitää hyvänä, että strategia muodostaa yhdessä valtioneuvoston teollisuuspoliittisen selonteon kanssa kokonaisvaltaisen toimintaohjelman, jolla edetään hiilineutraaliin ja myöhemmin hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan, siten, että se ei omilla päätöksillään tai politiikkatoimillaan nosta kansalaisten arjen kustannuksia, heikennä elinkeinoelämän kilpailukykyä tai lisää maatalouden kustannuksia. Tavoitteisiin pyritään mahdollisimman kustannustehokkaalla, vaikuttavalla ja teknistaloudellisesti kestävällä tavalla.

On hyvä, että strategian laadinnan yhteydessä on laadittu kattavat vaikutusarviot Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehityksestä, ja että tietopohjaa on hyödynnetty rinnan myös keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman laadinnassa ja että Strategia on valmisteltu koordinoidusti Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU3) kanssa.

EK kiittää ministeriötä strategian taustalla olevan tietopohjan laadukkaasta valmistelusta, ja pitää KEITO-hankkeessa tehtyä työtä ansiokkaasti toteutettuna.

NYKYTILANNE

Tilastokeskuksen pikaennakon mukaan vuoden 2024 kasvihuonekaasujen kokonaispäästöt ilman maankäyttösektoria olivat 38,8 Mt CO2-ekv. Päästöt ovat laskeneet 46 % vertailuvuodesta 1990 ja 55 % vuodesta 2003, jolloin päästöt olivat korkeimmillaan aikasarjan 1990–2024 aikana. Tätä EK pitää hyvänä saavutuksena.

Strategiassa esitetyn arvion mukaisesti vuoteen 2030 saakka päästönvähennykset painottuvat suurelta osin energiantuotannon sektoreille, sähkön ja lämmön tuotantoon sekä öljynjalostukseen, joissa tehokkaana ohjaustekijänä on päästökauppa ja siinä määräytyvä päästöoikeuksien hinta. Polttoaineiden osalta etenkin energiaturpeen, kivihiilen ja maakaasun vähentyminen johtavat suoriin päästövähennyksiin. Taakanjakosektoreista liikenteessä saavutetaan kehitysarvion mukaan niin ikään merkittävä päästöjen vähennys jo vuoteen 2030 mennessä. Kehitysarviossa oletetaan, että sekä metallien että öljyn jalostuksessa irtaudutaan fossiilisten polttoaineiden käytöstä viimeistään vuoden 2040 tienoilla, vaikka tämän toteutumiseen liittyy merkittävää epävarmuutta. EK on yritysten omien ilmoitusten perusteella toiveikas sen suhteen, että metallien ja öljyn jalostuksessa fossiilisten polttoaineiden käytöstä luovutaan strategiassa arvioitua nopeammin, mutta korostaa että kehitykseen liittyy huomattavaa epävarmuutta.

EK pitää positiivisena, että Energia- ja ilmastostrategiassa linjatuilla uusilla politiikkatoimilla ja kehitysarvion mukaisella kehityksellä saavutetaan ilmastolain kokonaispäästöjen 60 % vähennystavoite vuodelle 2030. Vuodelle 2040 asetettu tavoite 80 %:n päästöjen vähennyksestä vuoden 1990 tasoon nähden on sekin saavutettavissa, mutta siihen liittyy ymmärrettävästi huomattavan paljon epävarmuutta niin EU-sääntelyn, teknologiakehityksen ja yritysten investointihalukkuuden suhteen.

MAANKÄYTTÖSEKTORIN TAVOITE

EK esittää vakavan huolen maankäyttösektorin päästökehityksestä, ja painottaa hallituksen vastuuta asiaan reagoinnissa.

EK:n kanta on, että hallituksen täytyy energia- ja ilmastostrategian laadinnan yhteydessä päättää keinoista, joilla varmistetaan taakanjako- ja maankäyttösektorin tavoitteisiin pääseminen. Maankäyttösektorin päästökuilu on kurottava kiinni mahdollisimman hyvin, jotta kansantaloudelle koituvat kustannukset saadaan minimoitua. EK myös huomauttaa, että maankäyttösektorilla on erityisesti syytä etsiä toimenpiteitä, joilla luonnon monimuotoisuuden ja hiilinielujen vahvistamista sekä päästöjen vähentämistä pystytään edistämään samanaikaisesti ja kustannustehokkaasti. EK myös painottaa, että taakanjakosektori ei voi ottaa kannettavakseen maankäyttösektorin vajetta

Luonnonvarakeskuksen päivitetyn arvion mukaan Suomelle olisi syntymässä ensimmäisellä EU LULUCF -velvoitekaudella 110–115 Mt CO2-ekvivalenttitonnin alijäämä. Mikäli metsämaan jousto (22 Mt CO2-ekv) ja Suomen erillisjousto (5 Mt CO2-ekv.) olisivat käytössä, olisi alijäämän lopullinen määrä kevään 2025 tiedon valossa noin 84 Mt CO2-ekvivalenttitonnia. Alijäämän suuruus voidaan vahvistaa vasta vuonna 2027, kun viimeistä velvoitevuotta 2025 koskevat kasvihuonekaasuinventaariotiedot ovat käytettävissä. Mikäli maankäyttösektori on laskennallinen päästö kaudella 2021–2025, voi jäsenmaa siirtää tai ostaa LULUCF-yksiköitä toiselta jäsenvaltiolta, joka on ylittänyt oman velvoitteensa ja haluaa myydä ylijäämäyksiköitä. Mikäli velvoitetta ei saavuteta yksiköiden ostojen jälkeenkään, siirtyy alijäämä katettavaksi taakanjakosektorilla. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, onko jollekin jäsenmaalle tulossa myytäviä ylijäämäyksiköitä tai mikä näiden yksiköiden markkinahinta olisi.

EK pitää tästä aiheutuvaa kustannusriskiä huomattavana, ja huomauttaa että energia- ja ilmastostrategiaan sisältyvät maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman, metsien kasvupaketin ja päästövelan lyhentämisohjelman toimet eivät ole riittäviä maankäyttösektorin tavoitteiden mukaisen päästökehityksen varmistamiseksi.

Erityisen huolestuttavaa on, että KEITO-hankkeen skenaarioiden mukaan maankäyttösektori on aiempaa suurempi nettopäästölähde, mikäli runkopuun hakkuut nousevat hakkuulaskelmissa arvioidulle tasolle. Jos arvioita sektorin nettopäästön kehityksestä vuonna 2035 verrataan nykytilaan, on nettopäästö sekä perus- että politiikkaskenaariossa suurempi kuin nykytilanteessa. Esimerkiksi vuonna 2023 maankäyttösektori oli kokonaisuudessaan 12 miljoonan tonnin CO_2-ekv. ja vuoden 2024 pikaennakkotietojen mukaan 13,5 miljoonan tonnin CO_2-ekv. suuruinen nettopäästö.

KEITO-hankkeen WAM-skenaario osoittaa, että maankäyttösektorin toimenpiteillä on mahdollista vähentää päästöjä hieman, mitä EK pitää

positiivisena, mutta samaan aikaan on tarpeen huomauttaa että mallinnettu päästökehitys on täysin epäsuhdassa ilmastopolitiikan tavoitteiden ja velvoitteiden kanssa. Näin ollen mallinnusten perusteella ei voi välttyä johtopäätökseltä, että maankäyttösektorin päästökehityksen kääntämiseksi on ponnekkaammin etsittävä ja löydettävä toimenpiteitä.

Ilahduttavaa kuitenkin on, että Luonnonvarakeskuksen vaikutusarviossa on löydettävissä maankäyttösektorin toimenpiteille potentiaalisesti merkittäviä ilmastovaikutuksia. EK pitää kuitenkin hyvin ongelmallisena, että näitä Luonnonvarakeskuksen vaikutusarvioita ei ole pystytty yhdenmukaistamaan KEITO-skenaariomallinnuksen tulosten kanssa ja skenaariomallinnuksen tulokset poikkeavat metsien kasvun ja hiilinielujen vahvistamisen toimenpidepaketin osana laaditusta Luonnonvarakeskuksen toimenpidekohtaisesta vaikutusarviosta. Vastaisuudessa on syytä kiinnittää erityistä huomiota siihen, että pitkän aikavälin nettopäästökehityksen kannalta olennaiseen tietopohjaan ei liittyisi näin huomattavia eroja eri arviointimenetelmien välillä.

HIILINEUTRAALIUS 2035

EK on sitoutunut EU:n ja Suomen ilmastotavoitteisiin sekä 1,5 asteen ilmastopolitiikkaan. Suomi on ottanut edelläkävijän roolin hyvin kunnianhimoisella ilmastoneutraalisuustavoitteellaan vuodelle 2035 ja Elinkeinoelämän keskusliitto EK on vahvasti Suomen 2035-hiilineutraaliustavoitteen takana.

EK näkee yritykset ilmastonmuutoksen torjunnan ytimessä, koska ne omien päästöjen vähentämisen lisäksi tarjoavat ratkaisuja muille, myös yli Suomen rajojen. Elinkeinoelämän eri toimialat ovat kattavasti luoneet tiekarttoja, joilla tehdään näkyväksi päästövähennyspotentiaali ja eteen tulevat hidasteet. Vihreä siirtymä tarjoaa Suomelle huomattavan kasvupotentiaalin niin kotimaahan kohdistuvissa investoinneissa kuin viennin kautta. Puhtaaseen energiaan liittyviä investointeja tehdään vuosikymmenten aikajänteellä. Siksi on erityisen tärkeää, että energia- ja ilmastostrategia tarjoaa yrityksille ennakoitavaa ja johdonmukaista näkymää pitkälle tulevaisuuteen.

Strategiassa esitetyn mukaan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen kokonaan kotimaisin toimin edellyttäisi huomattavia nettonieluja vuonna 2035 maankäyttösektorilla sekä suurempia päästövähennyksiä ja teknisiä nieluja päästökauppa- ja taakanjakosektorilla. Yhteensä päästövähennysten ja poistumien lisätarve olisi noin 34 Mt CO2-ekv. vuonna 2035. Vastaavien lisäpäästövähennysten saavuttaminen päästökauppa- ja taakanjakosektorilla aiheuttaisi huomattavia kustannuksia kansantaloudelle. EK korostaa, että päästöjä täytyy vähentää kustannustehokkaasti, teknologianeutraalisti ja kaikilla

sektoreilla. EK katsookin, että vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseen tarvitaan kaikkien toimialojen ja päästösektoreiden panos. Maankäyttösektorin nieluvajeen kattaminen taakanjakosektorilla ei ole kansantalouden kokonaisedun kannalta perusteltua.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että päästökehitys kaikilla ilmastopolitiikan sektoreilla etenee riittävällä vauhdilla tavoitteiden saavuttamiseksi, erityisesti niillä sektoreilla joissa on tunnistettu suurimmat epävarmuudet. Kaiken kaikkiaan onkin olennaista seurata päästökehitystä sekä politiikkatoimien vaikuttavuutta tiiviisti myös ilmasto- ja energiastrategioiden laadinnan välillä.

ENERGIAJÄRJESTELMÄ

EK pitää strategian taustalla olevia KEITO-hankkeen mallinnuksia energiajärjestelmän kehityksestä hyvinä ja laadukkaasti toteutettuina. Mallinnusten tulokset ovat luonnollisesti alttiita käytettyjen oletusten muutoksille, mutta EK pitää mallinnusten muodostamaa näkymää Suomen energiajärjestelmän kehityksestä pääpiirteiltään oikean suuntaisena. EK tosin huomauttaa, että sähkön kokonaiskulutuksen ja siten yhteiskunnan sähköistymisen kehityksestä on esitetty myös kunnianhimoisempia arvioita, joiden valossa vuosien 2030-2040 sähkön kokonaiskulutuksen lukemia voisi pitää myös konservatiivisina.

Strategialuonnoksessa kuvataan, kuinka uusiutuvan energian osuus kokonaisloppukulutuksesta oli Suomessa EU:n RED-direktiivin laskentasääntöjen mukaan laskettuna 44 % vuonna 2020 ja yli 50 % vuonna 2023. Kehitysarviossa uusiutuvan energian osuus nousee varsin tasaisesti ja ylittää Suomen EU-velvoitteen eli 62 %:n tason vuonna 2030, mitä EK pitää positiivisena.

VALTIONTALOUSVAIKUTUKSET

EK kiittää strategiaa selkeästä tunnistettujen lisärahoitustarpeiden esittämisestä. Samalla EK kuitenkin huomauttaa, että merkittävästä osasta tarvittavaa lisärahoitusta ei ole tehty päätöksiä. Näin ollen esitettyjen toimenpiteiden vaikutuksiin liittyy huomattavaa epävarmuutta niiden toteutumisesta lainkaan saati täysimääräisesti, mitä strategian päästökehitysosiossa ei ole käsitelty. EK huomauttaa, että tavoiteltujen vaikutusten aikaan saamiseksi niille on turvattava riittävä rahoitus.

KANSANTALOUSVAIKUTUKSET

EK pitää tärkeänä, että strategian vaikutuksia kansantalouteen arvioidaan kattavasti. EK huomauttaa, että arvio nyt esitetyssä strategiassa on suppeampi kuin edeltävässä, vuonna 2022 laaditussa

strategiassa – joskin tiedot ovat KEITO-hankkeen raportista löydettävissä. EK pitää KEITO-hankkeen raportissa kuvattuja aluetaloudellisia tarkasteluja kiinnostavina, ja kannustaa liittämään niistä yhteenvedon myös strategiaaan.

KEITO-raportissa esitetty arvio kuvaa, että politiikkaskenaariossa vaikutukset kansantalouteen syntyvät ennen kaikkea lisäinvestoinneista energiantuotannossa mutta myös energiatehokkuuden lisäämiseen rakennusten lämmityksessä ja tuotantoprosesseihin sekä muun muassa liikenteen sähköistymiseen. Kansantaloudelliset kustannukset syntyvät tarvittavien toimien aiheuttamista lisäinvestoinneista, jotka kasvavat päästöjen vähennystavoitteen myötä. Investoinnit uudistavat kuitenkin talouden kulutus- ja tuotantorakenteita, mistä syntyy merkittävää tehostumista ja myös uusia mahdollisuuksia, kun talous sähköistyy, ja sähkön tuotanto muuttuu päästöttömäksi. Uudet teknologiat korvaavat fossiilisia myös tuotannossa, jolloin tuotannon energia- ja materiaalitehokkuus kasvaa.

Arviosta näkyy, kuinka talouden eri sektoreilla tehtävät investoinnit näkyvät kahtaalla: ne lisäävät käytössä olevaa pääomakantaa, mikä näkyy pääoman positiivisena kasvuvaikutuksena, ja niiden myötä myös kokonaistuottavuus kasvaa, kun talouden energia- ja materiaalitehokkuus paranevat, ja tämä näkyy kokonaistuottavuuden positiivisena kasvuvaikutuksena. Osa kokonaistuottavuuden kasvusta liittyy toki myös työn tuottavuuden paranemiseen pääomakannan kasvaessa työpanokseen nähden. Arviosta näkyy myös, että välillisten verojen vaikutus kansantuotteen kasvuun on negatiivinen. Tämä johtuu siitä, että päästöjen vähenemisen ja sähköistymisen myötä energiaverotuksen veropohja kapenee.

Politiikkaskenaarion vertailussa nykytoimiskenaarioon vaikutukset kansantuotteeseen ovat monilta osin positiivisia, kun lisäinvestoinnit kasvattavat kansantuotetta. Kansantalouden nettovienti kasvaa, kun taloudesta tulee energiaomavaraisempi. Viennin kasvuvaikutus on negatiivinen, jonka takana on ennen kaikkea öljyjalosteiden mutta myös teollisuuden viennin lasku. Päästöjen vähennysten lisähinta leikkaa kuitenkin kotitalouksien ostovoimaa, jolloin kulutuskysyntä laskee. Vuoteen 2030 mennessä kulutuskysyntä laskee noin 0,3 prosenttia perusskenaarioon verrattuna ja vuoteen 2050 mennessä noin prosentin. Kun kulutuskysyntä muodostaa lähes puolet kansantuotteesta, aiheutuu tästä vuonna 2030 noin 0,15 prosenttiyksikön negatiivinen kasvuvaikutus ja vuonna 2050 noin 0,7 prosenttiyksikön. Investoinnit kasvattavat kansantuotetta 2020- ja 2040-luvuilla parhaimmillaan saman, reilun 0,7 prosenttiyksikön verran. Kansantuote jää kulutuskysynnän laskun vuoksi hieman alemmalle tasolle WEM-skenaarioon verrattuna, mutta ero on koko tarkastelujakson ajan hyvin pieni. On kuitenkin selvää, että

kotitalouksien taloudellinen hyvinvointi laskee hieman WEM-skenaarioon verrattuna.

Tämä kuvaa osaltaan sitä, kuinka toisaalta investoinnit uudistavat talouden tuotantorakennetta, josta syntyy merkittävää tehostumista ja myös uusia mahdollisuuksia, ja toisaalta kuinka päästöjen vähentämisestä aiheutuu kustannuksia.

Tämä korostaa tarvetta löytää kansantalouden tasolla kustannustehokkaimmat keinot päästöjen vähentämiseksi, ja siksi olisi erityisen tärkeää pystyä arvioimaan ja vertailemaan päästövähennystoimenpiteiden kustannusvaikuttavuutta, mikä esitetyn strategian tai sen tausta-aineistojen perusteella ei valitettavasti ole mahdollista. Tässä on muuten kattavasti ja laadukkaasti laaditun strategian yksi selkeimmistä heikkouksista, mihin EK toivoo Työ- ja elinkeinoministeriön vielä seuraavassa vaiheessa paneutuvan.

YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET JA ILMASTONMUUTOKSEEN SOPEUTUMINEN

Yksi strategian ansioista on myös sen kattavuus; siinä on tunnistettu vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Huomioiden, kuinka väistämättä ilmastonmuutos muokkaa myös Suomen toimintaympäristöä tulevaisuudessa, ilmastonmuutoksen sopeutumista käsittelevän tarkastelun syvyyttä ja keskeisten riskien tunnistamista ja vaikutusten arviointia on syytä kehittää.

EK yhtyy strategiassa esitettyyn näkemykseen, että teollisuudessa ja laajemmin elinkeinoelämässä tulee varautua ilmastonmuutoksen suoriin vaikutuksiin, kuten tulviin ja kuivuuteen. Merkittävä osa ilmastonmuutokseen sopeutumisen edellyttämistä toimenpiteistä on yksityisten toiminnanharjoittajien vastuulla. Julkisen vallan tehtävänä on huolehtia, että teollisen- ja elinkeinotoiminnan säädösympäristö ja toiminnan puitteet tukevat sopeutumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Muut huomiot:

Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa linjattiin vuonna 2020 laadittujen vähähiilitiekarttojen päivityksestä. Vähähiilitiekarttojen päivitykseen osallistuivat työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimana samat 14 toimialaa, jotka olivat mukana ensimmäisessä tiekarttaprosessissa. EK on tyytyväinen siihen, että toimialojen laatimat vähähiilitiekartat ovat ansaitusti tärkeässä roolissa strategiaesityksessä sekä teollisuuspoliittisen strategian ja sen perusteella annetun valtioneuvoston selonteon valmistelussa. EK painottaa, että tiekarttojen toteuttaminen ja päästövähennysten saavuttaminen edellyttää

mahdollistavaa toiminta- ja sääntely-ympäristöä, TKI-panostuksia, investointeja, osaamisen kehittämistä ja julkisen vallan tukea.